

Proč vlastně všichni opisujeme STIP.CZ

Hodnocení čtenářů: / 2

Hlasujte: **Slabé**

Vynikající

Ohodnotit

V očích kritiků to vypadá jako novodobý mor, který kazí renomé univerzit, znehodnocuje akademické tituly, zesměšňuje učitele. Ano, řeč je o **opisování**, které podle všeho nebylo nikdy tak snadné jako v dnešním internetovém

věku. Nebo ne?

Začněme takovou malou exkurzí do historie, která možná nebude až tak zábavná, zato by nám mohla vysvětlit příčiny dnešních „opisovacích kauz“. Ty by totiž nikdy nemohly vzniknout nebýt technických novinek, které umožňují reprodukci. Linoryt, tisk, fotografie, filmová technika – to vše v průběhu staletí vytyčilo cestu k tomu, aby mohly postupně vznikat kopie obrazů, knih a nakonec i toho, jak se svět jeví našim očím.

Spirála se roztočila. „Ve středověku vládlo všeobecné přesvědčení, že pokud je nějaká myšlenka pravdivá, patří všem,“ píše slavný italský spisovatel a uznávaný teoretik Umberto Eco ve své knize Umění a krása ve středověké estetice. Jenže éra masových reprodukcí takový způsob uvažování rychle smetla ze stolu.

Pokud totiž existují kopie, musí tu být i originál – jejich předobraz, který je něčím víc. Je autentičtější, hezčí. Nebo zkrátka vznikl dřív. To poslední přesně platí o opisování, tedy o tom druhu opisování, o kterém bude řeč v tomhle článku.

Jistě, i pokud opisujete v 8. třídě při diktátu, vlastně někomu „kradete“ jeho znalosti o měkkém i, popřípadě o ypsilon. Jenže na vysokých školách dostává výraz OPISOVAT opravdu tak velký rozměr, že si zaslouží být napsán velkými písmeny. Opisovat, to znamená krást myšlenky z cizích zdrojů a uvádět je zasvě – neboli také porušovat pravidla. „Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracoval samostatně s použitím uvedených pramenů a literatury,“ tuhle formulaci musí každý student Univerzity Karlovy uvést v bakalářské, magisterské nebo dizertační práci.

Ne každý to ale uvádí pravdivě.

Student a kantor na jedné lodi

Jakožto studenta pražské Fakulty sociálních věd UK mě v tomto směru v poslední době nejvíce zaujala zpráva, kterou přinesl školní časopis Sociál – tedy že se vyhazovalo i u nás. Navíc u závěrečných zkoušek. Sice jsem odolal a časopis si nekoupil, nicméně i tak nedalo

zase takový problém zjistit, co se stalo. Neprozřetelný student psal svou závěrečnou práci v němčině, která byla – kulantně řečeno – v jednotlivých pasážích ve velmi rozličné kvalitě. Popsáno bez vytáček: chvílemi otřesná, jindy zase na úrovni vyjadřování akademika. Nebylo tak nic jednoduššího než zjistit, že jsou ony kvalitnější pasáže zkrátka ukradené. A student skončil.

Kéž by to byla jen záležitost Univerzity Karlovy. Sociál na svém webu v jiném textu upozorňuje na mnohem známější případ. „Plagiátorství Libora Pavery ze Slezské univerzity. Ten získal akademický titul na základě práce opsané od zemřelého kněze Daniela Nitsche. Na její vypracování navíc dostal grant 300 tisíc korun. Tato aféra mu sice zničila pověst, ale titul si smí ponechat. Český zákoník neumožňuje totiž jeho odejmutí,“ zní hodně smutné konstatování. Jenže tím to také nekončí.

Neopisují jen studenti, ale i jejich učitelé. Jestliže Pavera je „symbolem“ falšujícího aspiranta na postup v žebříčku titulů, pak stejnou roli mezi přednášejícími plní Ivo Budil, významný akademický pracovník Západočeské univerzity v Plzni. Toho z plagiátorství nařkl kanadský profesor kulturní antropologie David Scheffel – a ukázalo se, že nešlo o planý výkřik. Nicméně Budila etická komise univerzity i přes velkou kritiku ospravedlnila. Každopádně z toho byla velká ostuda, která se jako málokterá událost z univerzitních kruhů dostala i na stránky celostátního tisku. Stejně jako Budil skončila bez potrestání i docentka Filozofické fakulty UK Hana Gladková, kterou za údajně převzetí její vlastní koncepce kritizovala ruská bohemistka Galina Neščimenko.

Tak co tedy s tím?

My se nedáme.

Ani Internetu! Výše zmíněné příklady v sobě zahrnují dva rozdílné přístupy. První je jakýmsi staromódním plagiátorstvím, prostým opsáním z cizí hlavy. Druhá možnost vypadá daleko rafinovaněji a ruku na srdce, kdo ji ještě nepoužil. Tušíte správně, jde o roli internetu a textových editorů. Stačí přece tak málo: CTRL+C, CTRL+V, pak třeba změnit font, prohodit pár slov, trošku je pozměnit... a je to, ne?

Kdepak, jen si nemyslete. Jestliže nám přijdou někdy až k smíchu příběhy kamarádů studujících v cizině a obzvláště v USA, kde se za sebemenší kopírování nemilosrdně vyhazuje ze studia, mohou podobné časy brzy nastat i pro české plagiátory.

Ministerstvo školství totiž v závěru loňského roku schválilo téměř desetimilionovou dotaci, která má přichystat „bič na opisovače“ – díky zlepšené elektronické databázi. Do projektu se zařadila brněnská Masarykova univerzita, pražské VŠE, Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Jihočeská univerzita... Právě v Brně systém vznikl a „díky dotaci se může rozšířit na dalších šestnáct škol v republice,“ uvedly Lidové noviny.

Základní myšlenka je prostá, leč může být strojově účinná. Systém srovnává identické části textu, a jak řekla LN Jitka Brandejsova z vývojového týmu brněnské univerzity, je dnes v systému více než půl milionu dokumentů od 30 tisíc vkladatelů. Převážně jde o závěrečné práce (tedy bakalářské a magisterské), v budoucnu by se však mohl systém rozšířit i pro internet, kde je zatím nutno případné podezřelé texty dohledávat ručně.

K systému se zatím nepřipojila Univerzita Karlova. Jak časopis Sociál cituje mluvčího Václava Hájka: „Univerzita se nedomnívá, že se jí problém plagiátorství závěrečných prací ve větším rozsahu týká“. Škola upozornila, že však nejde o konečné stanovisko. Takže ani její studenti, kteří nemají čisté svědomí, možná větší kontrole neuniknou. „Software je nepříjemně drahý, jinak bych byl pro jeho zavedení, i když si od něj slibuji velmi málo. Nejhorší plagiátorství se totiž děje v rovině ideové, která se na rozdíl od primitivního opisování odhaluje těžko,“ uvedl pro Sociál proděkan UK pro studijní záležitosti Jan Jirák.

Čí je vlastně dnes text?

Pokud jste dočetli až sem, nabízím podnět k zamyšlení. Jestliže se vám zdá, že jsem text složil z řady výroků jiných a zbytku vlastních nápadů, máte pravdu – byl to totiž úmysl. Jen si zkuste představit, kdybych „zapřel“ Eca, časopis Sociál i Lidové noviny a výše psané citace prostě vydával za své. Všimli byste si toho? Nejspíš těžko. I to je problém naší postmoderní a přetechnizované doby. Vlastnictví myšlenek se stírá, málokdo rozsoudí, kde je příslušná citace a co si jen tak zlehka „poletuje“ v symbolickém myšlenkovém ovzduší, takže si to každý může lapnout a vydávat za svůj nápad. Co ještě musíme opatřit uvozovkami, a co už si naopak nežadá uvedení zdroje? Řešení se nabízí: prostě by se mělo citovat vždy. Je to férové a uctivé vůči těm, kteří na nějakou věc přišli první. Navíc se tím předejde sporům, ubude trapných obhajob, že „to přece bylo z mojí hlavy“, svět akademických prací se projasní. Vždyť i já jsem si v tomhle článku dal na uvádění zdrojů záležet. Nebylo by přece nic hloupějšího než opisovat v článku o opisování.

Miroslav Němý, redaktor MF Dnes